

Àmbit: L'Estat del Benestar i la Justícia social

DEBAT: CONSOLIDACIÓ DELS DRETS SOCIALS I COMPLETAR EL NOSTRE SISTEMA DE BENESTAR SOCIAL I REDUIR LES DESIGUALTAT

Per un nou estat de benestar amb drets consolidats

A Catalunya hi ha un ampli consens per a la **plena restauració de l'estat de benestar** que s'havia iniciat pocs anys enrere. La gran crisi recent ha estat l'excusa per desmantellar-lo en molts països, fent-lo objectiu preferent en les polítiques d'austeritat i arribant a culpabilitzar-lo de la crisi mateixa.

Per això les institucions catalanes tenen la responsabilitat de seguir impulsant **polítiques d'inclusió social ambicioses i efectives** amb una mirada àmplia i transversal al sistema de benestar i protecció social. Això és, actuar de manera ambiciosa i simultània a diversos nivells.

Per construir un país nou menys desigual i cohesionat, que pugui assolir els índexs d'equitat i benestar envejables que tenen molts països del nostre entorn europeu, no n'hi haurà prou amb millorar, enfortir i ampliar uns serveis socials i unes polítiques de benestar que, en cap cas, tindran la capacitat per si soles de revertir aquestes desigualtats. També **caldrà impulsar canvis més profunds en el mercat de treball, d'una banda, i en alguns dels principals instruments redistributius com la fiscalitat, la política de rendes o les polítiques d'habitatge. Alhora caldrà una aposta valenta pel desenvolupament del sistema de serveis socials, i entendre que tot canvi passarà per una col·laboració estreta i continuada entre tots els actors implicats (ciutadania, institucions, empreses, tercer sector, etc.) confluïnt en un sistema econòmic i social més sostenible.**

A Catalunya es fa evident que ens cal continuar treballant per **eradicar la pobresa i les desigualtats**, ja que malauradament la vulneració de drets i l'exclusió social persisteixen al nostres pobles, barris i ciutats, i com a resultat d'aquests darrers anys de greu crisi econòmica que hem viscut hi ha milers de famílies que han quedat atrapades en la pobresa, la precarietat i la vulnerabilitat social. Es tracta d'un repte que hem d'afrontar de manera ineludible, perquè **els nivells de cohesió social, de prosperitat econòmica i de qualitat democràtica depenen directament dels nivells de pobresa i de desigualtat social.**

1. Complicitat i col·laboració de tots els actors

Per aixecar i acabar de construir aquesta quarta pota de l'Estat del Benestar, el sistema de benestar social, caldrà **un treball molt més col·laboratiu entre tots els actors: govern, ajuntaments, entitats del tercer sector, sector empresarial, teixit associatiu i moviments socials**. La col·laboració públic-privada, que sempre ha existit en aquest camp haurà d'esdevenir encara més intensa en els propers anys per poder afrontar amb garanties tot aquest conjunt de millores i de transformacions del nostre sistema de benestar i atenció social. A més, és necessari en l'esfera social que l'acció i instruments col·laboratius siguin un eix. **La coproducció amb els altres sistemes farà més eficaç les accions socials.**

El tercer sector i els moviments socials estan cridats a jugar un paper molt important en la construcció d'aquest objectiu col·lectiu. **El compromís ciutadà, la pressió des de la societat civil i les iniciatives del teixit associatiu són i hauran de ser un factor fonamental per al progrés dels drets socials** en aquests anys vinents.

Un progrés que haurà de liderar sobretot el món local, perquè **les administracions de proximitat i arrelades al territori són les que coneixen millor les necessitats de progrés social de la ciutadania i dels diversos col·lectius que conviuen a cada poble, barri i ciutat**. Aquest impuls des del territori haurà de permetre de **desenvolupar molt més la dimensió comunitària de l'atenció social**, i alhora avançar en el treball multidisciplinari dels serveis socials amb la resta de serveis a les persones: educatius, d'ocupació, de salut, d'habitatge, etc.

Aquest ecosistema de complicitat i col·laboració s'haurà de donar posant la vista en una nova forma de economia que potencii l'economia social i circular.

2. El futur sistema de serveis socials

Catalunya necessitarà **estendre, millorar i completar els serveis socials perquè assoleixin el grau d'universalitat i de qualitat que ja tenen els serveis educatius i sanitaris**, i perquè contribueixin, així, a atendre totes les situacions de vulnerabilitat social que existeixen en la nostra societat: pobresa, exclusió, dependència, discapacitat, soledat...

El nostre sistema de benestar social, que encara està inacabat, té mancances per poder donar resposta als nous reptes i prioritats que en el camp de l'atenció social tindrà Catalunya en els propers anys. D'una banda, han aparegut noves necessitats socials derivades de les altes taxes d'atur i de la precarització de l'ocupació, de l'arribada massiva d'immigrants extracomunitaris, de l'envelliment de la població, de la gravíssima crisi de l'habitatge, o de l'increment desorbitat dels preus de l'energia. I alhora hem comprovat que la distància entre comunitats culturals, lingüístiques i religioses és més profunda de la que pensàvem, i que la manca de diàleg, d'interrelació i de respecte a la diferència continuen essent un llast per aconseguir els nivells de cohesió social als quals havíem aspirat.

Per tot això cal abordar almenys set aspectes clau per al desenvolupament del que ha de ser el sistema de serveis socials del futur. Es tracta de factors estratègics de primer ordre per aconseguir un sistema de serveis socials adaptat als temps que vivim i capaços de garantir els drets de les persones amb equitat i qualitat.

2.1_Món local i governança

Els serveis socials SÓN LOCALS; són i es creen al món local, al territori, els ajuntaments i les entitats d'atenció social que estan arrelades. La seva **capacitat d'adaptació als canvis** i de personalitzar respostes són clau i conviden a mantenir la **descentralització** en la provisió de serveis.

Els canvis de futur es generen a baix. En la relació interadministrativa, la **Generalitat té la responsabilitat d'identificar, dimensionar i impulsar les iniciatives locals** que s'alineen amb el model desitjant i que puguin servir de tractor per la resta del sistema.

Per això és extremadament important construir una **visió de conjunt sobre el sistema de serveis socials** i la consciència de que cal desenvolupar-se com a sistema únic. I d'aquí la importància de fomentar **lideratges i figures directives** que mantinguin el sector cohesionat i en evolució.

Destacar també la necessitat de desenvolupar **taules de diàleg institucional** a banda d'aquelles per a la negociació en la provisió de recursos. Cal formalitzar diàleg tècnic per compartir i consensuar les formes de construir el sector.

2.2 Perímetre i objecte dels serveis socials

Els serveis socials tenen com a finalitat "assegurar el dret de les persones a viure dignament durant totes les etapes de la vida mitjançant la cobertura de llurs necessitats personals bàsiques i de les necessitats socials, en el marc de la justícia social i del benestar de les persones". (art 3. Llei 12/2007)

A la pràctica, històricament serveis socials ha estat un sistema residual que s'ha fet càrrec de molts tipus de necessitats de persones que altres sistemes no han pogut assumir. Això ha de canviar. No es pot continuar sent calaix de sastre, fet que passa per **definir quin és el bé a protegir per part del sistema de serveis socials**. Sanitat, salut. Ensenyament, educació/coneixement. Treball, ocupació. I Serveis socials?

Com apuntaven els treballadors i educadors socials als seus respectius dictàmens sobre serveis socials bàsics, existeixen uns encàrrecs explícits i uns encàrrecs implícits. Aquest risc seguirà present si no definim els límits del sistema.

Pels serveis socials, pren força la idea de que el bé a protegir és la promoció i gestió de la interacció, entesa com l'autonomia funcional, autodeterminació i els suports de les relacions primàries (familiars i comunitaris) de les persones. Això és condueix necessàriament **un model centrat en la persona i de**

base comunitària que, sense oblidar l'atenció directa a l'exclusió social, ha d'incrementar esforços en la promoció i la prevenció.

3. Integració vertical

La integració vertical des del punt des del punt de vista tècnic i operatiu.

Optimització, actualització i ordenació lògica de la cartera de serveis. Actualment la cartera pública de serveis socials té 134 serveis i, paradoxalment, cap d'atenció comunitària. Està estructurada des d'una visió organitzativa i no centrada en la persona. No va dirigida al ciutadà i les seves necessitats. **Cal que sigui més simplificada i flexible.**

Superar la nomenclatura de serveis bàsics i especialitzats. **Anem a un model de serveis d'atenció primària i serveis d'atenció secundària, dos nivells amb diferents especialitzacions.** Un atenció primària forta i resolutiva que centra la seva intervenció en la relació d'ajuda i la comunitat i una atenció secundària que dona suport a la primària en aquesta tasca. Això requereix de un flux de comunicació àgil per no estancar el coneixement acumulat en cadascun dels nivells.

3.1 Integració horitzontal

De la mateixa manera que cal la integració vertical (entre atenció primària i atenció secundària), **és fonamental abordar la integració horitzontal o intersectorial.**

Tenir un objecte clar i definit permet als serveis socials asseure a la taula dels altres sistemes de benestar sabent quina és la seva aportació de valor. Els permet interlocutar amb els altres sistemes de tu a tu i que se'ls identifiqui. Els processos d'integració intersectorial es basen en l'existència, prèvia i clara, de sectors i en el reconeixement mutu del bé a protegir i del valor afegit de cada sector.

La integració intersectorial és necessària en la mesura en que existeixen casos complexos en els que les necessitats corresponents als diferents sectors es presenten de forma simultània i interrelacionada: **serveis integrats, rutes intersectorials, polítiques transversals.**

3.2 Gestió del coneixement, innovació i professionalització

Cal una **professionalització del sector enfocada a les activitats que aporten valor afegit** en un model de base comunitària, poblacional, preventiu com el que es fa esment, en el que cal aplicar noves destreses. **La tasca principal ha de ser la intervenció social i/o socioeducativa.** Tots els processos vinculats a aquesta seran estratègics. I a més, ha d'esdevenir una pràctica de valor per si mateixa. Les tasques administratives de suport a la intervenció haurien de ser testimonials. La formació inicial i continuada han d'estar enfocades a desenvolupament de coneixement i habilitats per la intervenció social i per les funcions directives, de gestió de projectes i atenció directa.

Per altra banda, cal destacar que ell desenvolupament científic-tècnic del serveis socials és dèbil. Hi ha escassos consensos tècnics i no es disposa d'escenaris científics i d'investigació on generar-los i contrastar-los. Existeixen pocs espais per generar, compartir i validar coneixement. Davant d'aquesta situació algunes propostes poden ser:

- a. Establir una **estratègia de gestió de coneixement que permeti el desenvolupament científicotècnic** de les professions del sector: instruments, eines, protocols, provadament efectius que afavoreixin l'efectivitat i l'equitat de les intervencions.
- b. **Elaborar i executar un pla de foment de la recerca** i la construcció de coneixement basat en l'evidència en serveis socials
- c. Establir **plataformes reals de validació científic-tècnica** del coneixement aplicat.
- d. Promoure i incentivar la **innovació mitjançant el sistema de contractació.**
- e. Permetre un accés ordenat i basat en la **capacitació a les funcions directives i de gestió.**

3.3 Avaluació i qualitat

El que no es pot mesurar no es pot avaluar i el que no es pot avaluar no es pot millorar. Cal instaurar **mecanismes d'avaluació de tot el sector en base a un sistema d'indicadors compartit i que permeti planificar, gestionar, i retre comptes i ser més transparents**. En aquest sentit, urgeix una **agència de qualitat destinada en exclusiva als serveis socials**. Sense això no es pot aspirar a l'equitat i la garantia de drets perquè no hi ha manera de saber els resultats de les intervencions i, en definitiva, de les polítiques socials.

3.4 Sistemes d'informació

Tot lo exposat anteriorment és possible avui dia amb **sistema d'informació social, comú i compartit**, com ja recull la llei de serveis socials. Aquest sistema ha d'**incloure el sector públic i privat** (social i mercantil), permetre la **interoperabilitat** intersectorial entre nivells d'atenció i interadministratius, comptar amb una **història social compartida** i ha d'estar dirigit a millorar la **gestió** (creuament de dades de producció i financeres) i la **intervenció** (indicadors d'impacte social -outcome-)

3.5 Atenció centrada en la persona

Aquest sistema de serveis socials s'ha de construir sota el paradigma de que la ciutadania atesa siguin **titulars actius de drets** de manera que puguin exercir la seva facultat **d'elecció i de control sobre la seva pròpia vida**. En coherència amb aquests principis, el sector de l'acció social ha avançat els darrers anys en determinats aspectes: la voluntat de respectar la dignitat, i l'autodeterminació de les persones, que s'ha traduït en la conceptualització del **model d'atenció centrada en la persona**. **L'apoderament** de les persones esdevé aquí un principi bàsic que ha de guiar totes les intervencions socials.

Per tant, **un objecte definit, un sistema integrat vertical i horitzontalment, amb cos científicotècnic desenvolupat, capaç de llegir-se a sí mateix per tal de m.-, -'mantenir estàndards de qualitat i equitat necessaris gràcies en part a uns sistemes d'informació construïts per a tal funció.**

4 Sistema de rendes i fiscalitat

Pel que fa a la política de rendes, la recent aprovació de **la Renda Garantida de Ciutadania és un pas en la bona direcció per caminar cap a un sistema futur de rendes més ambiciós i avançat**, garantint un mínim d'ingressos per a desenvolupar una vida digna i autònoma. Combinant un sistema de rendes amb una fiscalitat que prioritzi la justícia social i per tant tingui capacitat redistributiva real.

Un dels problemes actuals més importants, i que està sotmès a debat, és la sostenibilitat del Sistema de Pensions, que afronta dos reptes, la insuficiència de recursos econòmics, i la complicada distribució de la piràmide poblacional.

Respecte a la **insuficiència de recursos econòmics**, és clar que tot millorarà en la mida que hi hagi plena ocupació (5% d'atur, atur estructural), i que a més a més les cotitzacions siguin més quantioses, però donat que aquest és un tema que ocupa al conjunt de l'economia i no pas als estudiosos de la seguretat social, altres mesures poden ser **replantejar amb criteris d'eficiència tot el mapa de prestacions econòmiques** o dedicar una **part impositiva addicional al manteniment de les prestacions contributives** (impostos generals de l'Estat). Pel que fa referència a la distribució demogràfica, sembla prioritari apostar per **polítiques de suport a la natalitat i les famílies** en el nostre país.

Tots aquests temes en general, i tots els que tenen un repercussió econòmica pot tenir una resposta satisfactòria si s'implanta la renda garantida de ciutadania correctament, i s'orienta cap el futur per establir una renda bàsica garantida.

5 Acollida a noves ciutadanes

Catalunya ha de ser un país d'acollida i amb voluntat de concedir la seva **carta de ciutadania** a tots aquelles persones que estiguin disposades a assumir tots els drets i deures que reculli aquesta carta, sense que això hagi de representar necessàriament la pèrdua de la seva nacionalitat.

De totes maneres, les persones nouvingudes hauran de saber que arriben a un país amb lleis pròpies i que hauran de **respectar la cultura de país**.

L'acollida de nova ciutadania comporta impacte beneficiós i transformador per a la societat que acull en tant que suma a la seva diversitat i l'enriqueix.

Aquest **encontre** necessari no pot ser superficial sinó que exigeix canvis profunds **de naturalesa cultural, de transformacions en formes de ser**. Requereix de tots els implicats per fer un nou paradigma.

Cal **prevenir la segregació social i l'exclusió mútua** entre les famílies i persones en situació de vulnerabilitat social, independentment de la seva procedència geogràfica, social i cultural.

6 Drets socials bàsics per garantir: ocupació, habitatge, subministraments de serveis energètics

Per garantir els drets bàsics s'ha d'afrontar l'ocupació

El deteriorament del mercat de treball ha estat probablement el principal factor generador de desigualtats. La pèrdua d'ingressos i la manca d'oportunitats d'ocupació que han acompanyat la crisi econòmica han erosionat un model predistributiu que ja era molt feble, a causa de la dualitat estructural entre treballadors estables i precaris, i d'un sistema de prestacions socials molt modest i massa vinculat a les contribucions de la vida laboral.

Hi una clar procés de precarització de la ciutadania, on els pitjors indicadors de qualitat de l'ocupació s'han deteriorat envers l'estabilitat laboral i ambient de treball. Centeners de milers d'assalariats tenen un salari mig mensual que no els permet desenvolupar una vida decent, segons fixa la Carta Social Europea. Són treballadors i treballadores pobres, els més afectats essent menors de 30 anys i les dones. Per tant, cal recuperar una **vinculació sostenible amb el mercat de treball, evitar una extrema temporalitat contractual i una jornada a temps parcial involuntària a salaris ínfims**.

Cal actuar en l'ocupació per limitar la contractació temporal, garantir unes pràctiques laborals que s'utilitzin com mà d'obra gratuïta, **dotar finançament els serveis públics d'ocupació i establir pla de xoc per a persones aturades de llarga durada**. Respecte a les condicions de treball cal crear un **Salari Mínim Interprofessional que representi el 60% del salari mig mensual a Catalunya (1.171€)**, i desplegar la Renta Garantida de Ciutadania. Alhora afavorir els nous nínxols laborals, eliminar la **bretxa salarial entre homes i dones, garantir la formació laboral per facilitar la adaptació laboral, reconeixement dels treballs domèstics i de cures amb drets laborals**. Combinar la ocupació amb la garantia de cobertura social de les persones que hagin esgotat les prestacions per desocupació i facilitar un **treball digne a les persones amb diversitat funcional**. Per últim, cal encarar la ocupació establint mecanismes per dissenyar un **projecte de vida activa autogestionat**, que combini fases de formació, activitat i oci al llarg de la vida, valorant les activitats no remunerades i que es puguin incloure en la història de la vida laboral.

Per garantir els drets bàsics s'ha d'afrontar habitatge

Pel que fa a l'habitatge, encara ens queda un llarg camí per recórrer per disposar d'**una legislació que garanteixi de forma efectiva el dret a l'habitatge**, i per **disposar d'un parc d'habitatge de lloguer social suficient** per donar resposta a les enormes necessitats existents en aquest àmbit. Algunes de les línies d'actuació més importants serien:

6.1 Polítiques de sòl vinculades a la provisió d'habitatge assequible.

6.2 Polítiques de parcs públics/socials de lloguer.

- a. Convertir habitatge ja construït (especialment d'entitats financeres) en parc de lloguer social, gestionat pel sector públic o per organitzacions sense ànim de lucre.

- b. Promoure habitatge de lloguer social concentrant la part més important dels pressupostos públics per fer-los viables financera i establint acords preceptius amb entitats financeres per assegurar-ne el finançament.
- c. Establir acords amb organitzacions sense ànim de lucre per la gestió dels parcs públics/socials de lloguer, dotant-los de la màxima proximitat i coneixement de les realitats dels usuaris.

6.3 Polítiques de suport a les llars, especialment les llogateres.

- a. Situar la despesa pública en protecció social als nivells mitjans del països europeus del nostre entorn.
- b. Promoure les figures de l'habitatge protegit, probablement sota les fórmules d'accés diferit o de compra fraccionada en el temps o del lloguer amb opció de compra.
- c. Ampliar fent extensius els ajuts al lloguer (Lloguer Just) a totes les llars llogateres en situació de sobre cost de l'habitatge i risc d'exclusió social.
- d. Mantenir els ajuts d'emergència per a llars en risc immediat de pèrdua de l'habitatge (de compra o de lloguer).
- e. Establir acords amb entitats socials per a la gestió dels ajuts i el millor coneixement de la realitat de dificultats de les llars.

6.4 Polítiques específiques de lluita contra l'exclusió social.

- a. Actuar de forma decidida contra l'exclusió social residencial, incloent dins dels paràmetres d'admissió en els parcs públics a les persones i llars en situació irregular o amb ingressos per sota dels llindars avui exigits.
- b. Reforçar el suport a les entitats socials que fan l'acollida, l'acompanyament i donen suport a aquestes persones i llars, definint el rol complementari al de les administracions públiques.
- c. Dedicar part de la despesa pública a cobrir els dèficits que generen els parcs públics i socials, no només per a la cobertura del diferencial entre costos i cobraments de rendes, sinó també per la despesa en acompanyament social als usuaris.
- d. Dedicar part de la despesa pública en donar recolzament financer a les entitats sense ànim de lucre que han de col·laborar amb l'administració pública en la producció i en la gestió immobiliària i social dels habitatges socials.
- e. Entendre que qualsevol sistema d'ingressos mínims garantits per a la població ha de ser compatible amb els ajuts públics per al pagament de l'habitatge.

6.5 Polítiques de contenció de preus i de protecció dels consumidors.

- a. Abordar amb valentia el disseny i implementació de control de preus del mercat lliure – especialment en el mercat del lloguer.
- b. Reconsiderar i revocar els darrers canvis introduïts l'any 2013 en la Llei d'Arrendaments Urbans, introduint prescripcions específiques de protecció dels llogaters que equilibri d'alguna manera els drets i deures de les dues parts.
- c. Abordar d'una vegada per totes la modificació de la legislació espanyola en matèria de sobreendeutament de les famílies.

6.6 Altres polítiques contra l'abús.

- a. Detectar i mobilitzar habitatges buits, almenys en municipis d'acreditada demanda, per complir la seva funció social i evitar la seva ocupació il·legal.
- b. Implementar canvis en la fiscalitat que assenyalin cap a les rendes immobiliàries i l'Impost de Societats, i no tant al seu tipus nominal sinó atenent a com s'arriba a un tipus efectiu molt distanciat del nominal.

Per garantir els drets bàsics s'ha d'afrontar subministraments de serveis energètics

El serveis energètics són els serveis públics bàsics d'aigua, gas i electricitat. En circumstàncies de fragilitat de les persones ha d'haver-hi una resposta ferma de les institucions catalanes per a poder **garantir l'accés gratuït** als subministraments d'energia i el seu ús corrent durant el temps necessari.

7 Per concloure

Des de l'àmbit legislatiu i de govern, en un context espanyol i europeu en què l'estat social ha estat progressivament debilitat i erosionat, Catalunya haurà de revertir aquesta tendència per tal d'**enfortir els drets socials com a drets fonamentals**. Tant des del vessant legislatiu i en els nous marcs constitucionals que es configurin; com des del vessant polític, a fi que aquests drets socials adquireixin el mateix grau d'efectivitat, de protecció i de garantia que tenen altres drets fonamentals; com des del vessant popular i ciutadà, perquè siguin percebuts i reclamats com a noves conquestes socials necessàries i irrenunciables; i com des del vessant pressupostari, evidentment, perquè tot això només esdevindrà possible si una nova configuració política ens permet disposar dels recursos econòmics suficients per poder-ho pagar.

Totes a aquesta estratègia porta a establir -i consolidar més enllà dels actuals- quatre pactes d'importància rellevant: **Pacte social de gènere**, pensar i entendre la ciutadania des d'una perspectiva de gènere que tingui com a base la coresponsabilitat institucional; **Pacte social per la gent gran**, que afronti amb contundència els reptes i les noves necessitats que preveu la futura radiografia demogràfica del país; **Pacte per la infància**, que superi el pacte actual i faci realitat de forma definitiva la garantia i la protecció dels drets dels infants amb totes les seves conseqüències; **Pacte per la inclusió**, a on es reconegui i es promoció el valor de la diferència i la diversitat (física, intel·lectual, cultural, religiosa, etc.) com una riquesa inherent al progrés i com element necessari per enfortir la Catalunya que volem.

Avançar en aquest camí serà un dels elements que podrà contribuir més fortament a ampliar la força dels moviments socials transformadors en aquests anys vinents, i a **aconseguir que aquests avenços siguin sentits i reconeguts per la ciutadania com una oportunitat històrica per millorar el benestar de les generacions futures, en el marc d'una societat més justa i igualitària**. Uns avenços que, alhora, seran la base i la condició necessària per assolir índexs més alts de cohesió social, de prosperitat econòmica i de qualitat democràtica.

Haurà d'implementar-se més inversió social per a la lluita de les desigualtats.